

Kingdom of the Netherlands

Ձ Ե Կ ՈՒ Յ Յ

**ՄԻԱՎ-ի կանխարգելմանն ուղղված ծառայությունների
հասանելիության, որակի և առաջնահերթության
գնահատման**

Ը. Երևան, Հայաստան
2017

Չ Ե Կ ՈՒ Յ Յ

ՄԻԱՎ-ի կանխարգելմանն ուղղված ծառայությունների հասանելիության, որակի և առաջնահերթության գնահատման

«Սույն զեկույցը հնարավոր է դարձել է իրականացնել «Նոր Սերունդ» Մարդասիրական ՀԿ-ի աջակցությամբ Վրաստանում Նիդերլանդների Թագավորության դեսպանատան ֆոնդերի հաշվին՝ «Հայաստանում ՄԻԱՎ-ին հակազդման համար ԲՀԿ-երի աջակցություն և հզորացում» ծրագրի շրջանակներում: Սույնի բովանդակությունը, արտահայտված տեսակետները և կարծիքները պատկանում են հեղինակին և հնարավոր է՝ չհամընկնեն «Նոր Սերունդ» Մարդասիրական ՀԿ-ի և Վրաստանում Նիդերլանդների Թագավորության դեսպանատան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան	4
Ընդհանուր նկարագիր	4
ԿՀԽ-ն միավորի գնի հաշվարկման տվյալներ	5
Ազգային ռազմավարական ծրագրով ԿՀԽ-ի իրականացման համար նախատեսված ֆինանսական միջոցներ	6
Ըստ թիրախային խմբերի հատկացվող ֆինանսական միջոցներ	6
Ազգային ռազմավարական ծրագրով ԿՀԽ-ի իրականացման համար նախատեսված ֆինանսական միջոցներ	7
Ազգային ռազմավարական ծրագրով սեռավարակների թեստավորման և բուժման իրականացման համար նախատեսված միավորի գներ	7
Ազգային ռազմավարական ծրագրով հոգեբանական և սոցիալական աջակցության ծառայությունների միավորի գները	8
ՄԻԱՎ վարակով հիվանդներին խնամքի և աջակցության տրամադրման թիրախները 2017-2021թթ.	9
Մեթադոնային փոխարինող բուժման ծրագրում ընդգրկված ԹՆՕ-ների թիվը	9
Մեթադոնային փոխարինող բուժման ծրագրին հատկացվող ֆինանսական միջոցները	10
ՀՌՎ բուժման թիրախները	10
ՀՌՎ բուժման հատկացվելիք ֆինանսական միջոցների կառուցվածքը	11
ՀՌՎ բուժման ֆինանսական միջոցների կառուցվածքը	11
Եզրակացություններ և ամփոփում	12

Հայաստանի Հանրապետությունում մարդու իմունային անբավարարության վիրուսով (ՄԻԱՎ) վարակվածության և ձեռքբերովի իմունային անբավարարության համախտանիշի (ՁԻԱՀ) դեպքերի արձանագրումն սկսվել է 1988 թվականից: ՀՀ-ում ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի համաճարակի վիճակագրությունը հետեւյալն է՝ 1988թ. մինչև 2017թ. փետրվարի 28-ը գրանցվել է ՄԻԱՎ վարակի 2603 դեպք ՀՀ քաղաքացիների շրջանում, որոնցից 334-ը՝ 2014թ. ընթացքում, ինչն առավելագույնն է բոլոր անցած տարիների համեմատ:

Վրաստանում Նիդերլանդների դեսպանատան կողմից ֆինանսավորված «Հայաստանում ՄԻԱՎ-ին հակազդման համար քաղաքացիական հասարակության կառույցների աջակցություն և հզորացում» ծրագրի շրջանակներում անց են կացվել հարցումներ նշված խոցելի խմբերի ներկայացուցիչների հետ, որոնց արդյունքում գնահատվել են ծրագրի շահառուներին ՄԻԱՎ-ի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի շրջանակներում տրամադրվող ապրանքների և ծառայությունների հասանելիությունը, որակը և պահանջարկը: Գնահատման ծրագրերի ավարտից հետո կազմակերպությունները ներկայացրեցին իրենց գեկույցները, որոնք նաև ընդհանուր քննարկվեցին ծրագրային և ֆինանսական փորձագետների մասնակցությամբ:

Հաշվի առնելով վերը նշված հետազոտությունների արդյունքները, մշակվել են 2017-2021թթ համար հաստատված ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ հակազդման 2017-2021թթ ծրագրի թիրախային ցուցանիշների, ինչպես նաև դրանց իրականացման համար հատկացված/հատկացվելիք ֆինանսական միջոցների վերաբաշխման առաջարկություններ:

Ընդհանուր նկարագիր

Ծրագրի շրջանակներում իրականացվել է ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ հակազդման 2017-2021թթ ծրագրի թիրախային ցուցանիշների, ինչպես պլանավորված ծախսերի վերլուծությունն՝ հաշվի առնելով շահառուների շրջանում անցկացված հետազոտությամբ արձանագրված խնդիրները և առաջնահերթությունները: Ըստ հետազոտության արդյունքների՝ ՄԻԱՎ-ի նկատմամբ խորհրդատվություն և հետազոտություն ծառայության մատուցման ժամանակ շահառուների մոտ առաջանում են դժգոհություններ՝ պայմանավորված բուժհաստատությունների թվաքանակի սահմանափակվածությամբ, ինչպես նաև

Ակնկալվող արդյունքներ/		Թիրախներ				
Առաջնահերթ միջոցառումներ	Ցուցանիշներ	2017	2018	2019	2020	2021
ԹՆՕ-ների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման և վնասի նվազեցման ծրագրերի ընդլայնում:	ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերում ընդգրկված ԹՆՕ-ների թիվը	4220	4320	5000	5700	5700
ԿՄԿ-ների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերի իրականացում	ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերում ընդգրկված ԿՄԿ-ների թիվը	3100	3200	3280	3360	3360
SUS-ների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերի իրականացում	ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերում ընդգրկված SUS-ների թիվը	4000	5625	6500	7500	7500
Միգրանտների շրջանում ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերի իրականացում՝ առողջապահական ծառայությունների համապարփակ փաթեթի տրամադրմամբ	ՄԻԱՎ վարակի կանխարգելման ծրագրերում ընդգրկված միգրանտների թիվը	28000	30000	32000	34000	35000

Ազգային ծրագրի բյուջետավորման ժամանակ միավորի հաշվարկման համար բոլոր ծառայություններ մատուցողների մոտ իրականացվել է մատուցվող ծառայությունների միավորի գնի հաշվարկ, որից հետո համանման ծառայությունները միջինացվել են:

ԿՀԽ-ն միավորի գնի հաշվարկման տվյալները ներկայացված են ստորև

Աղյուսակ 1

Միավորի գին (EUR)	Բոլոր մատակարարների միջին ցուցանիշ (EUR)	Բոլոր մատակարարների միջին կշռված ցուցանիշ (կշռված ըստ ծավալի, EUR)
Նախաթեստային խորհրդատվություն	14,4	8,8
Հետթեստային խորհրդատվություն	14,4	8,8
Լաբորատոր հետազոտություն	3,1	2,2
Ընդամենը	30,8	18,4

Նշված միավորի գնի դեպքում 2017-2021թթ հատկացվելիք ֆինանսական միջոցների ծավալը ներկայացված է աղյուսակ 2-ում

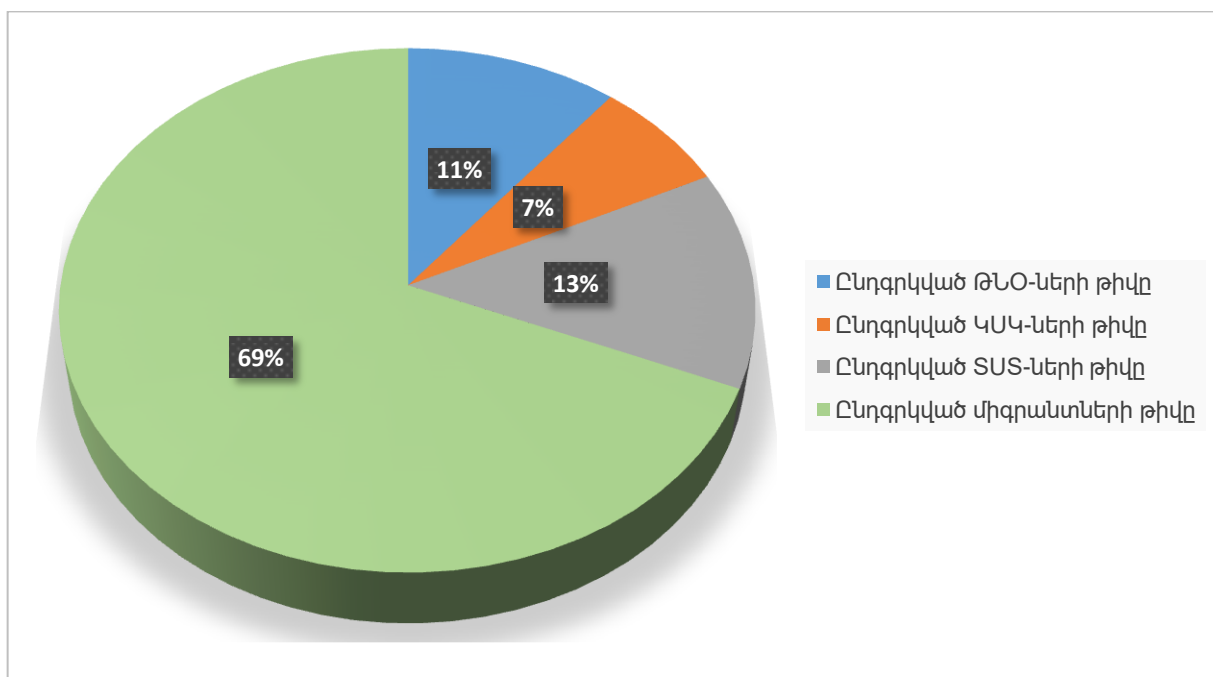
**Ազգային ռազմավարական ծրագրով ԿՀԽ-ի իրականացման համար նախատեսված
ֆինանսական միջոցները**

Ակնկալվող արդյունքներ/ Ցուցանիշներ	Հատկացված/հատկացվելիք ֆինանսական միջոցների /EUR/					
	2017	2018	2019	2020	2021	Ընդամենը
Ընդգրկված ԹՆՕ-ների թիվը	77 648,0	79 488,0	92 000,0	104 880,0	104 880,0	458 896,0
Ընդգրկված ԿՄԿ-ների թիվը	57 040,0	58 880,0	60 352,0	61 824,0	61 824,0	299 920,0
Ընդգրկված ՏՄՏ-ների թիվը	73 600,0	103 500,0	119 600,0	138 000,0	138 000,0	572 700,0
Ընդգրկված միգրանտների թիվը	515 200,0	552 000,0	588 800,0	625 600,0	644 000,0	2 925 600,0
Ընդամենը	725 505,0	795 886,0	862 771,0	932 324,0	950 725,0	4 257 116,0

Ըստ թիրախային խմբերի հատկացված ֆինանսական միջոցները ներկայացված են գծապատկեր 1-ում

Գծապատկեր 1

Ըստ թիրախային խմբերի հատկացվող ֆինանսական միջոցները

ԿՏ նյութերի եւ գիտելիքների տրամադրում, պահպանակների, լուրրիկանտների, ներարկիչների և ասեղների տրամադրում ծառայությունները մեծամասամբ հասանելի են:

Նշված ծառայությունների մասով միավորի գների հաշվարկը ներկայացված է աղյուսակ 3-ում:

Ազգային ռազմավարական ծրագրով ԿՀԽ-ի իրականացման համար նախատեսված
ֆինանսական միջոցները

Միավորի գին (EUR)	Չափման միավոր	Բոլոր մատակարարների միջին ցուցանիշ (EUR)	Բոլոր մատակարարների միջին կշռված ցուցանիշ (կշռված ըստ ծավալի, EUR)
Վարքագծային փոփոխության ծառայություններ	Շահառու	25,9	26,1
Աութորիզների աշխատանքների կազմակերպում	Շահառու	28,3	26,1
Պահպանակների բաժանում	Շահառու	7,4	7,6
Տեղեկատվական թերթիկների բաժանում	Շահառու	4	3,3
Ներարկիչների բաշխում	Շահառու	12,2	5,8

Քանի որ նշված ծառայությունները հիմնականում հասանելի են՝ չնայած որոշ դեպքերում նշվել են աութորիզ աշխատողների գերբեռնվածություն և տրամադրման կետերի պակաս, ազգային ռազմավարական ծրագրում լրացուցիչ փոփոխությունների անհրաժեշտություն չկա:

Սեռավարակների հետազոտության և բուժման ծառայությունների մասով շահառուները որպես խնդիր առանձնացրել են բացահայտման հնարավորությունը, տարածքային անհասանելիությունը:

Շահառուների սեռավարակների թեստավորման և բուժման միավորի գները արտացոլված են ստորև բերված աղյուսակում՝

Ազգային ռազմավարական ծրագրով սեռավարակների թեստավորման և բուժման
իրականացման համար նախատեսված միավորի գները

Միավորի գին (EUR)	Բոլոր մատակարարների միջին ցուցանիշ (EUR)	Բոլոր մատակարարների միջին կշռված ցուցանիշ (կշռված ըստ ծավալի, EUR)
Սեռավարակների վերաբերյալ թեստավորում	11	5,8
Սեռավարակների բուժում	33,9	34,3

Ազգային ռազմավարական ծրագրում շահառուների շրջանում սեռավարակների բուժումը որպես թիրախային ցուցանիշ ամրագրված չէ:

Նշված ծառայության հասանելիության բարձրացման համար առաջարկում ենք կիրառել նույն մեխանիզմը, ինչ որ ԿՀԽ ծառայության մասով, մասնավորապես ավելացնել բուժհաստատությունների թիվը, որոնցում շահառուները հնարավորություն կունենան հետազոտվել և բուժվել, ինչպես նաև մարզկենտրոններում ապահովել շուրջօրյա հերթապահություն: Նշված ծառայությունների հասանելիության բարձրացման համար լրացուցիչ գումարի անհրաժեշտություն չի առաջանա, եթե բուժհաստատությունների/բժիշկների հետ կնքվեն գործավարձային պայմանագրեր:

Սոցիալական աջակցության, հոգեբանական և իրավաբանական խորհրդատվության ծառայությունները շահառուների կողմից գնահատվել են որպես հասանելի: Նշված ծառայությունների միավորի գները ներկայացված են աղյուսակ 5-ում

Աղյուսակ 5

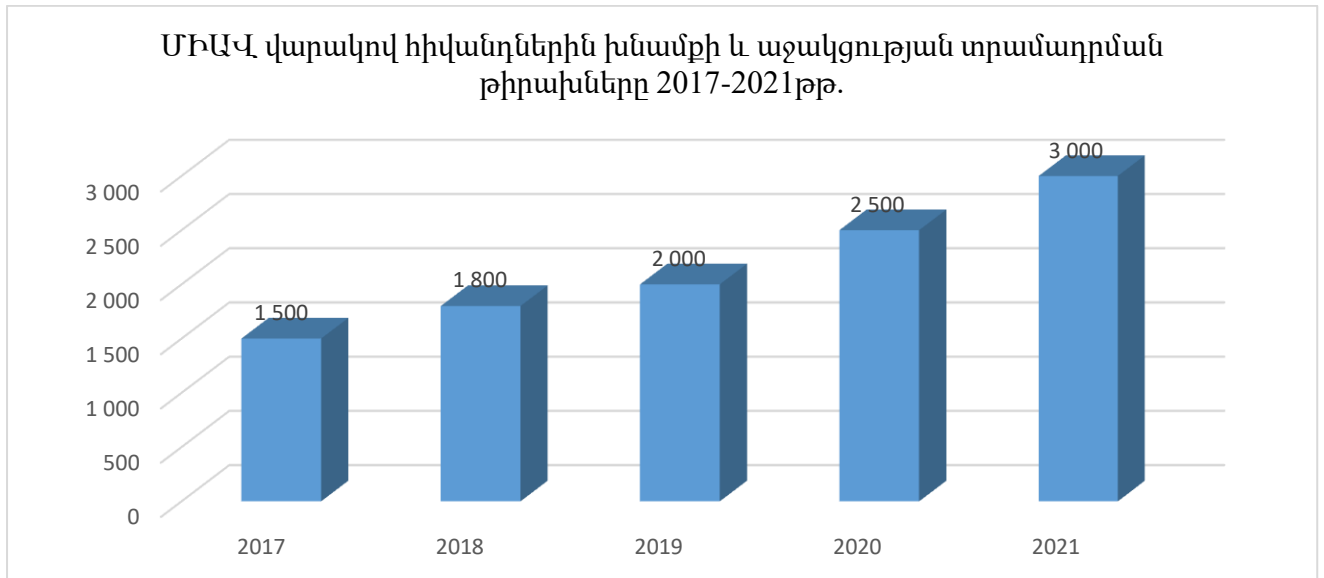
Ազգային ռազմավարական ծրագրով հոգեբանական և սոցիալական աջակցության ծառայությունների միավորի գները

Միավորի գին (EUR)	Չափման միավոր	Բոլոր մատակարարների միջին ցուցանիշ (EUR)	Բոլոր մատակարարների միջին կշռված ցուցանիշ (կշռված ըստ ծավալի, EUR)
Հոգեբանական աջակցություն	խորհրդատվություն	31,4	31,2
Սոցիալական աջակցություն	խորհրդատվություն	19	8,4

Բժիշկների շարժական խմբի ծառայության մասով ՄԻԱՎ-ով ապրող անձանց շրջանում առկա է տեղեկացվածության պակաս, ուստի ոչ բոլորն են օգտվում նշված ծառայությունից:

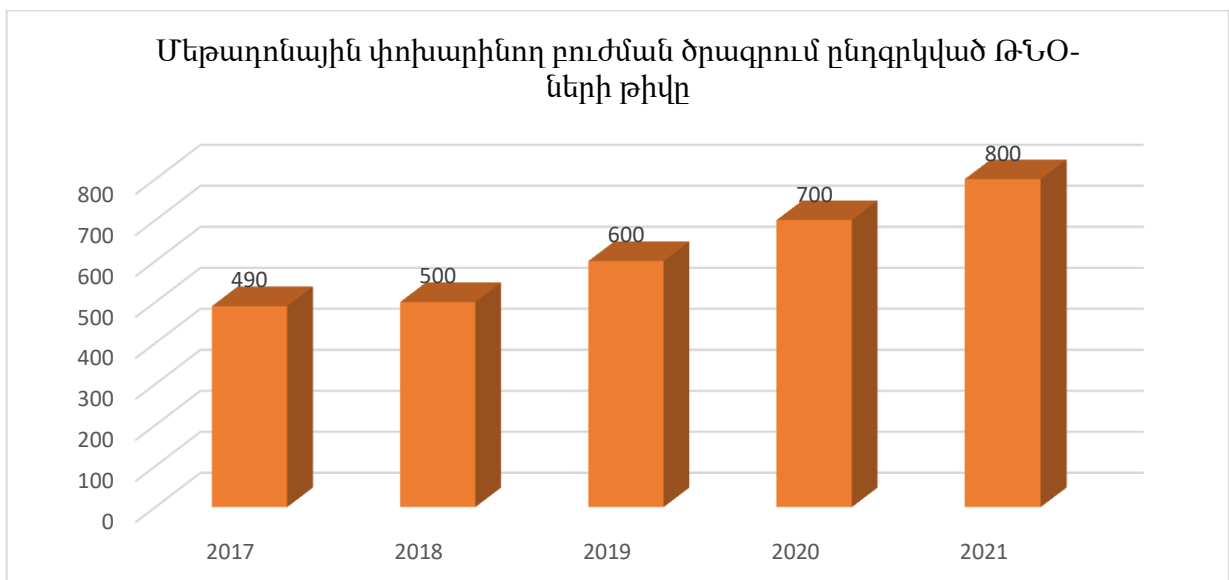
Անհասանելիության պատճառ է հանդիսանում նաև փոքր թիրախները: Այկսպես 2017-2021թթ նախատեսվում է «ՄԻԱՎ վարակով հիվանդներին խնամքի և աջակցության տրամադրում» միջոցառման շրջանակներում սպասարկվող անձանց թիվը 2017թվականի 1500-ից դիմաց 2021թ-ին հասցնել մինչև 3000 (Գծապատկեր 2): Թիրախների աճին զուգընթաց արդյունավետության բարձրացման համար առաջարկում ենք ՄԻԱՎ վարակով հիվանդների շրջանում անցկացնել լրացուցիչ ակցիաներ, որոնք հնարավորություն կտան բարձրացնել տեղեկացվածության մակարդակը: Նշված ծառայությունների մատուցման համար լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների անհրաժեշտություն չկա, քանի որ ազգային ռազմավարական ծրագրում արդեն իսկ ներառված են մի շարք միջոցառումներ:

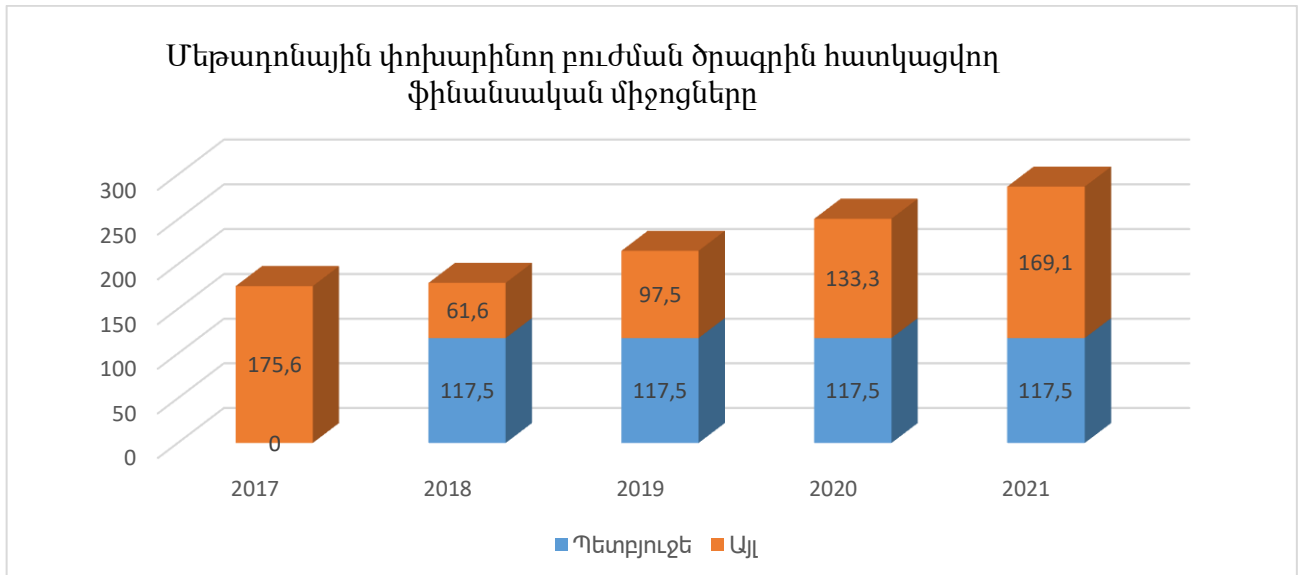

Փոխօգնության խմբերի մասով շահառուների մոտ հասանելիության խնդիրներ չեն արձանագրվել: Ազգային ծրագրում փոխօգնության խմբերի մասով ևս նախատեսվում է շահառուների թվաքանակի ավելացում:

Մեթադոնային փոխարինող բուժման մասով մեծամասնությունը ասել է, որ ծառայությունները հիմնականում հասանելի են: Ազգային ծրագրով նախատեսվում է մեթադոնային բուժում ստացող ԹՆՕ-ների թվաքանակի անընդհատ ավելացում՝ 2021 թվականի համար հասցնելով 800-ի 2017թ-ի 480-ի դիմաց:

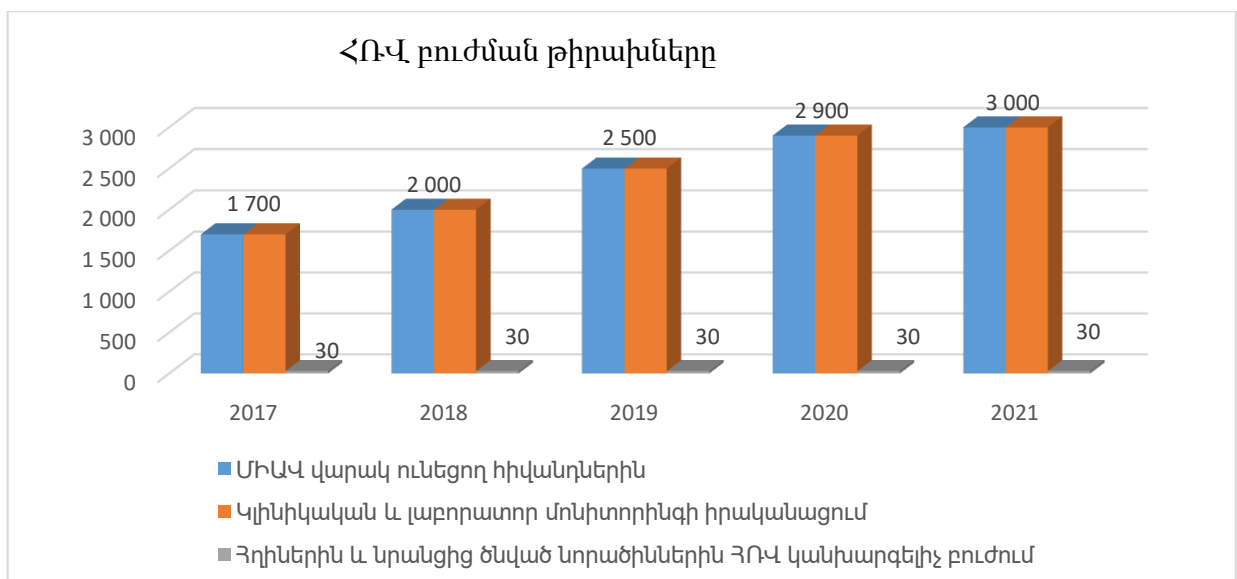
Միևնույն ժամանակ շահառուների թվաքանակի աճին զուգընթաց ծրագրի իրականացման համար սկսած 2018թ-ից գումարներ են հատկացվելու նաև պետական բյուջեից: Նշված ծրագրի իրականացման համար հատկացվող ֆինանսական միջոցները ներկայացված են գծապատկեր 3-ում:

ՀՌՎ բուժման տրամադրման մասով հիվանդների շրջանում անհասանելիության դեպքեր որպես այդպիսիք չեն արձանագրվել:

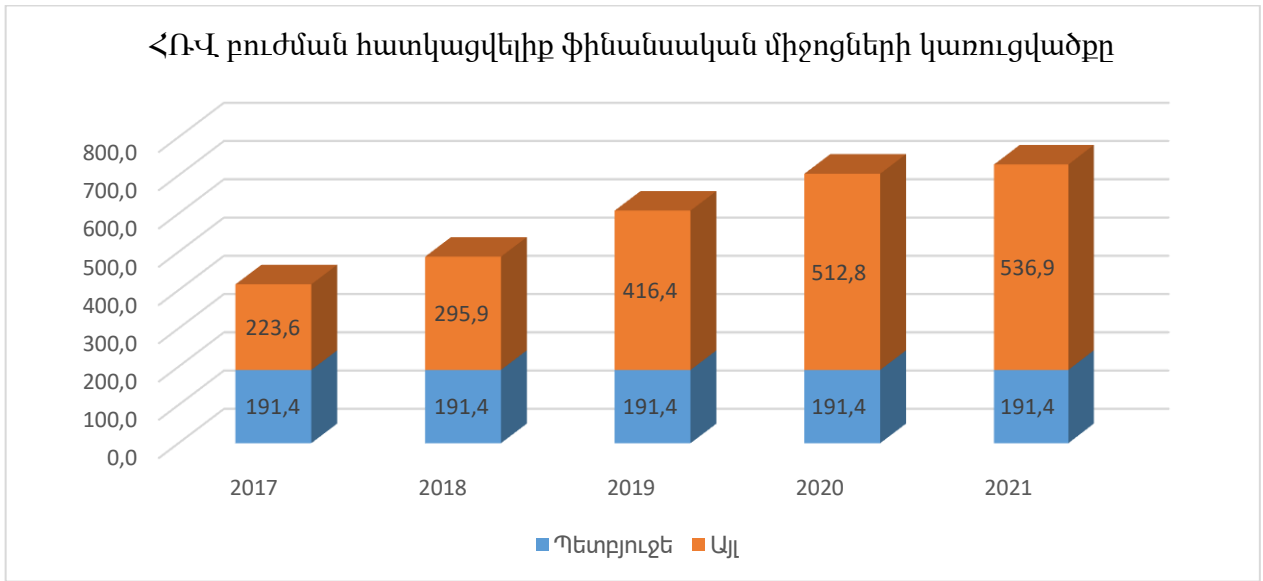
ՀՌՎ բուժումը ազգային ռազմավարական ծրագրում արտացոլված է թվով 3 միջոցառումներում՝ ՀՌՎ բուժման տրամադրում ՄԻԱՎ վարակ ունեցող հիվանդներին, ՀՌՎ բուժում ստացող հիվանդների շրջանում բուժման կլինիկական և լաբորատոր մոնիտորինգի իրականացում, ՄԻԱՎ վարակ ունեցող հղիներին և նրանցից ծնված նորածիններին ՀՌՎ կանխարգելիչ բուժման տրամադրում: ՀՌՎ բուժման տրամադրում ՄԻԱՎ վարակ ունեցող հիվանդներին, ՀՌՎ բուժում ստացող հիվանդների շրջանում բուժման կլինիկական և լաբորատոր մոնիտորինգի իրականացում միջազգային միջոցառումների շրջանակներում պլանավորված ժամանակահատվածում նախատեսվում է շահառուների թվաքանակի անընդհատ աճ, իսկ ՄԻԱՎ վարակ ունեցող հղիներին և նրանցից ծնված նորածիններին ՀՌՎ կանխարգելիչ բուժման տրամադրում միջոցառման շահառուների պլանավորված թիվը կազմում է 30 Գծապատկեր 4):

Գծապատկեր 4

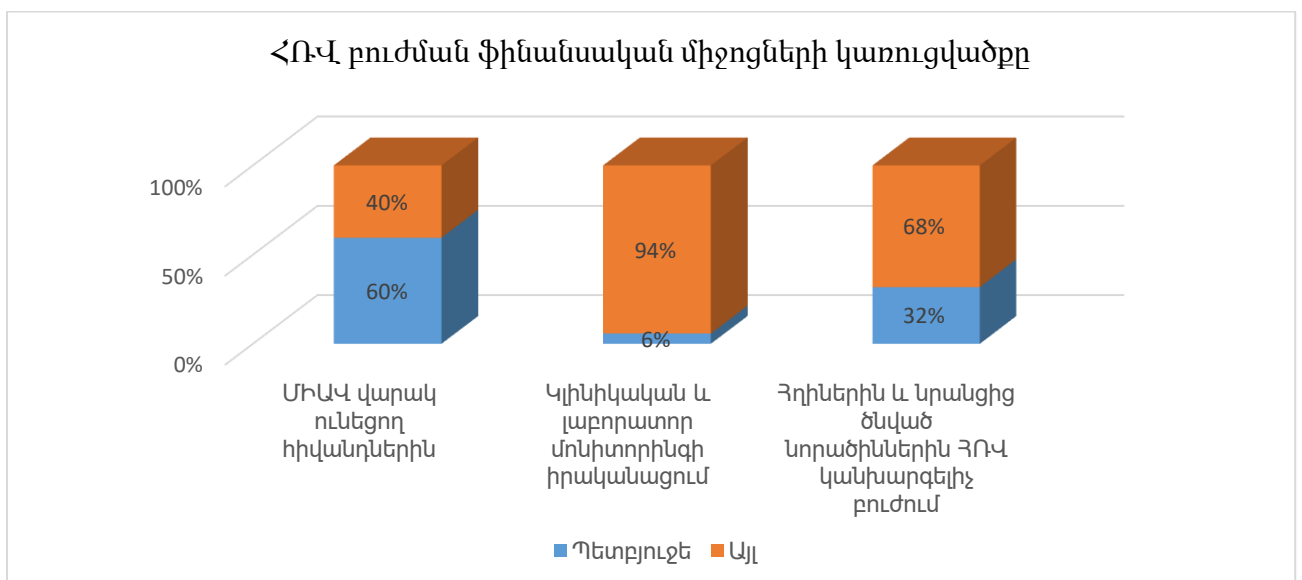
Նշված միջոցառումների իրականացման համար ֆինանսական միջոցներ նախատեսվում է ներգրավել նաև պետական բյուջեից: Ֆինանսական միջոցների բաշխումը ըստ տարիների ներկայացված է գծապատկեր 5-ում:

Գծապատկեր 5

Նշված միջոցառումներից յուրաքանչյուրի մեջ պետության մասնակցության չափը էականորեն տարբերվում է: Մասնավորապես ՀՌՎ բուժման ապահովման մեջ պետության մասնակցության չափը բարձր է՝ պայմանավորված ՀՌՎ դեղերի ձեռքբերումով: Պետական բյուջեից և այլ աղբյուրների տեսակարար կշիռը ներկայացված է գծապատկեր 6-ում:

Գծապատկեր 6

Հաշվի առնելով շահառուների կողմից բարձրացված խնդիրները ԿՀԽ ծառայության կազմակերպման արդյունավետության բարձրացման համար առաջարկում ենք՝

1. Պատվիրատուները մարզկենտրոնների, Երևան քաղաքի, Գյումրի, Վանաձոր քաղաքի շահառուների համար պայմանագիր կնքեն միայն այն բուժհաստատությունների հետ և / կամ ոլորտային ՀԿ-ներին ներգրավել որպես ԿԻՏ ծառայություն մատուցող կազմակերպությունների, որոնք հնարավորություն կունենան ապահովել շուրջօրյա ԿԻՏ ծառայություն կամ շահառուներին հարմար ժամերին հասանելիություն, իսկ մնացած քաղաքներում ցերեկային ժամերին ապահովել առնվազն 1 մասնագետի ներկայություն: Նշված ծրագրի իրականացման համար ազգային ռազմավարական ծրագրում անհրաժեշտ է իրականացնել ծառայության ավելացում, մասնավորապես «Առավել վտանգի ենթարկվող խմբերի շրջանում կանխարգելիչ աշխատանքներ իրականացնողների համար սեմինար-վարժանքների անցկացում» ենթածրագրի շահառուների թիվը ավելացնել 30-35-ով: Նշված թվաքանակի ավելացման դեպքում ազգային ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների ծավալը կավելանա 1.5-1.75 մլն ՀՀ դրամով:

2. Առաջիկա աշխատողների գերբեռնվածության մասով առաջարկում ենք ազգային ռազմավարական ծրագրի բյուջետավորման հատվածում ներառել մեկ առաջիկա աշխատողի հաշվով սպասարկվող շահառուների թվաքանակի միավոր գնի ճշգրտման գործակից: Դրա արդյունքում հնարավոր կլինի գնահատել հաստատուն ծախսերի կայունության աստիճանը շահառուների թվաքանակի համեմատ և դրանց աճի դեպքում փոփոխել միավորի գները: Նման գործակցի հաշվարկման համար անհրաժեշտ է լրացուցիչ վերլուծել ծառայություններ մատուցողների մեկ առաջիկային բաժին ընկնող շահառուների միջին թվաքանակը, առաջիկայի կողմից նրանց կոնտակտի մեջ մտնելու հաճախականությունը, տևողությունը և դրանց արդյունքում մշակել նորմատիվային ցուցանիշ: